

Med on kippumas ta-
vaks saada muusika-
listest uudistestest vä-
hemalt kahe variandi lavas-
tamine. Loomulikult meie heli-
loojate, libretistide ja teatrite
kogemused töös algupärase re-
pertuaariga ei ole veel kau-
geliki küllaldased ja esiklavas-
tuse tihti paratamatuid puudusi
püütakse hiljem uuslavastuse-
ga heaks teha. Enamikel juhtu-
del ei ole aga ka uued varian-
did, eriti kui nad on esiklavas-
tusele järgnenud lühikese aja
pärast, just sajabrotsendilisel
märki tabanud. Tahtmatult hak-
kab kiusama mõte, et veelgi
parem variant tekkinuks kesk-
tee leidmisel mõlema variandi
vahel.

«Käsikäes» on autoritelt ja
teatritl erakordselt palju tööd
nõudnud — tema käes on kaht-
lemata ka ümbertegemiste re-
kord. Eriti palju tuli maadelda
peamiste «kurjajuurte» — konf-
likti lõtvuse ja kunstlikkusega.
Paraku pole ühtne ja pingeri-
kas arengujoon täiel määral
maksvusele pääsenud ka vii-
mases, varasematest lavastus-
test palju tihedamas variandis.
Ooperitegevusest ja tegelaste
kõigist omavahelistest vahekor-
dadest on ilma kaovaleheita
siiski raske täiel määral aru
saada.

Kui hakata vaekausile laduma
kõiki plüsse ja miinuseid, on
siiski esimeste kaal see, mis
vaekausi alla vajutab. Ooperi
muusika kiiduväärsete oma-
duste kohta, eesotsas tuumakate
kooridega, on juba palju õigeid
sõnu öeldud. Suurt kunstilist
mõnu pakuvad ka P. Rummo
ja K. Merilaasi rahvuslikult
lopsakad laulutekstid.

«Käsikäes» on koomiline ooper,
koomilise ooperi peamisteks tu-
gisammasteks on just koomi-
lised karakterid. Suunamine oma
pilgud esmajoones Mikklile,
«Vanaveres» kolhoosi jonnakale

ja visalt vedu võtvale, mu-
du aga tublile esimehele. Pa-
jatused laupäevõhtustest mõnu-
dest, saunaskäikudest, sirellit-
tidest ja suitsa silma vahtivast
kallimast muudavad kuulaja-
vaataja südame lausa soojaks.
Ja siia otsa vana, aga para-
tamatult korduv eaka inimese
refraan: «Selliseid neide ja sel-
liseid õid ei ole praegu enam.»
Ainult laulu lõpuosa võtab mee-
le muretsema — Mikkeli, kord
laulma «kukkunud», ei saa enam
õigel ajal pidama. Siin tuleb
autoritel ja lavastajal pügamis-
töö ette võtta.

Mikkli partii leiame palju
leidlikku, teravmeelselt tabatud
koomikat. Rõõmustav on see,
et mitte ainult näitleja ei tee
nalja, vaid sellest on läbi im-
bunud kogu tekst ja muusika.
Tänu Mikkli kuju rahvusliku
omapära tabamisele on helilooja
suutnud sellesse ossa lükkida
koomilisele ooperile väga sobi-
vaid, aga ka uudseid jooni.
Rõõmu teeb ka see, et aktiiv-
selt ja väga paljus toetab
Mikkli väljaastumisi ka orkestri-
partii. Aaro Pärnale aitäh te-
ma osatäitmise eest!

Ka Mari kuju on autorite ja
teatri visa töö viljana hoo-
piski toekamaks muutunud.
Maril on nüüd hea eksposit-
sioon nii lastega kui ka teda
tantsule kutsuvate külanoor-
tega. Tema kõikjale käsi külge-
lööo iseloom on aidanud «Ühis-
pere» kolhoosil väga paljuski
jalgu alla saada. Kuid kiidu-
laulude seedimiseks pole Mari
siiski küllalt tugev — uhkuse-
kuradike lööb pähe ja tirtib nina
kõrgele. Sellele viitavadki au-
torid Mari figarolikus aarias

laadapildis. Kahjuks ei ole or-
kester lauljale siin alati võrd-
seks partneriks — eriti jääb ta
tublusti alla aaria lõpuosa kiir-
kõne ajal. Sama kuradikese
süü tõttu ei vaeu Mari enam
kaalutlema ja tembeldabki
Mikkli «kutakuhingeks». Vaja-
lik ja satiirina mõjuv vihje —
eks me ole mõne aasta eest
küllaltki näinud agarusest õhe-
tavaid tegelasi, kes, pehmelt
öeldes, pikemalt mõtlemata kiir-
rustasid oma kaaskodanikele
lööksõnalisi silte külge kleepi-
ma. Ka Mari osatäitja Olga
Lund väärib kiitust.

Uues variandis on tõhusalt
kaalu juurde võtnud ka tehase
ametühingukomitee esimees
Andres. Enno Eesmaa näitab
toredasti tema aina askeldavat
kuju alatise «tere-tere, tere-
tere-ga» ja loob päris tüüp-
pildi tegeliskist, kelle pealis-
pinnalisest ellusuhtumisest kas-
vab välja eriline kiindumus
õlalepatsutamise vastu. Ei saa
öelda, et Andres «villu ei an-
naks», kuid kära teeb ta mitu
korda rohkem. Väga õnnestu-
nud on ta väline kuju, mida
kroonivad kuklasse vajunud
õlgkübar ja kulunud portfelli.

Lisame veel nendele kolmele
muheda, kaugelki mitte suu
peale kukkunud kolhoositaadi
(Heino Otto), kelle värsid ta-
bavad alati naelapea pihta, ja
saamegi muheldes jälgitava
koomiliste tüüpide galerii.

Ega koomikast ole puudu ka
Mikkli tütre Tiitu ja elektrit-
inseneri Tooma partii, eeskätt
aga duetis veoautoi, kus Tiitu
oma jonnimisega tõendab, et
käbi ei kuku kännust kaugelt.
Toomast on autorid soovitud

näha mitmekülgset väljajo-
nistatuna. Näemeigi teda nii lüü-
rilise armastajana kui ka
elektrijaama ehitamise entusias-
tina. Nõudes resoluutselt esi-
meeste leppimist, esineb Toomas
juba «rahva häälena». Tooma
kujutamisel väljaspool lüürilist
stiilhihat on aga autoritel hoopis
vähem õnne olnud — seal mõ-
jub ta skemaatilisel. Samuti ei
saavuta ka tema laulupartii
sellist vahendit mõju. Georg
Ots Toomana näib kõige tänu-
väärsemat materjali mänguks
ja lauluks leidvat just osa lüü-
rilistel lehekülgedel. Head on
Tiitu poolt üksi jäetud Tooma
humoorikad mõtiskelud minevi-
ku ja tänapäeva tütarlaste
kohta — see varem puudunud
«uudislaul», aga ka Tooma
ekspositsioon koos Mari ja las-
tega, kellele ta innukalt seletab
elektriasjandust, ilmestab pal-
juski Tooma kuju.

Tiitu osatäitja Meeta Ko-
danipork nagu küllusesarvest
välja nauditavaid pisimomente,
ja resultaadiks ongi hea, kuid
siiski pisut pirtsaka ja armu-
kadetseva tütarlapse eluline
portree.

Müsti võib maha võtta nii
autorite, lavastaja kui ka osa-
täitjate erilise saavutuse ees
negatiivsete tegelaste loomisel.
Martin Tarase agronoom Prill
ja Artur Linnamäe endine veski-
omanik Vooster oma alatiste
«kärakaviskamiste» ja valge lae-
va ootamistega toovad lavale
ja saali palju elevust. Orkest-
rist kõlav puhkpillimuusika na-
gu viitaks omaaegsetele priiti-
meeste «lillepidudele», kus Pril-
lid ja Voostriid täitsid oma
seltskondlikke kohustusi ja kus-
tutasid õlleklaasidega kultuuri-

nälga. Satiirilisteks täistaba-
musteks on ka põhjakõrbenud
«artistid» Madleen (Inge Põ-
der) ja Alfredo (Kalju Vaha).
Peab veel kord rõhutama, et
osatäitjate valimine sellele la-
vastusele on tõesti väga hästi
korda läinud. Jääb mulje, et
autorid on osi luues neid tead-
likult lähendanud vastava näit-
leja individuaalsusele. Niisiis,
õnnestunud tüübid ooperis «Kä-
sikäes» teevad väga paljuski
heaks seda, mis muidu puudu
jääb.

Palju tulemusrikast tööd ku-
jude elustamisel võib kirjutada
oma kontosse ka lavastaja Kaar-
el Ird. Huumorit on lavastuses
palju, kuid ülepaakumist selles
suhtes on välditud. Meenub
ilmekaid stseene — näiteks
Mikkeli tahab harjunud kombel
suurele veskikivile kondiram-
muga tuult alla teha, aga jaks
ei kannu. Noored tulevad appt,
ja ühisel jõul ning kangide
abiga lükatakse mürakas pai-
galt Siin peegeldub nagu vee-
tilgas kogu Mikkli olemus ja
tema arenguliin. Elavalt on
antud lüliansamblite stseenid,
nende puhul võiks aga koos
autoritega mõelda, kuidas neid
veelgi mõnevõrra koondada ja
tihendada. Tülistseene-sõnasõ-
dasisid on tervelt kaks, ja nende
puhul ei tahaks just ütelda,
et küll küllale liiga ei tee. Mu-
de, koondada võiks ka Mari,
Tooma ja Andrese stseeni pä-
rast napsitajate lahkumist
«vaiksest nurgakesest» — tun-
dub, et see ei ole kõige häda-
tarvilikum.

Rahvastseenid on paremini
lähendatud teises ja kolmandas
vaatuses, esimeses aga taha-
vad nad ilmselt kohendamist.

Koor tuleb esimeses vaatuses
lauluga lavale, mängib ring-
mänge, ja peab siis «täies koos-
seisus» vaikides ära kuulama
nii Mikkli laulu kui ka sellele
järgneva Tooma etteaste. Tekib
staatika, ja kolhoostrahvas ise-
gi segab kogu tähelepanu kes-
kendamist laulvale Toomale.

Muret teevad ka lapsed. Nad
laulavad päris kenasti, aga la-
valised kogemused eriti gruppi-
de moodustumisel ja nendes lii-
kumisel neil alles puuduvad.
Lapsed tulevad lavale hüllides
Toomale seljatagant salaja ligi
ja «ehmatavad» teda. Viimases
vaatuses mängivad sama vint-
gerpussi sedapuhku Tiuga õr-
nutsevale Toomale juba tehase-
poisid. Teine kord ei mõju aga
sama võtte kasutamine enam
värskelt.

Helmi Tohvelmann on loonud
elavaid ja huvitavaid tantsu-
eriti tants rehadega. Kahju ol-
nult, et meestantsijate muhu-
ainelised kostüümid on juba lii-
ga tuttavat teistest lavastus-
test. Ei saa mainimata jätta ka
Voldemar Haasi meeletukat
lavakujundust.

Värvikamaks ja mitmekesise-
maks on muutunud ooperi par-
titiur, kuigi siin on veel vira-
matuid võimalusi selle veelgi
huvitavamaks muutmiseks. Di-
rigent Vallo Järvi on sisuliselt
teenud head tööd. Orkestri kõia-
ühthul esietendusel, võrreldes
kontrolletendusega, on tublisti
paranenud.

Ooperi lõpp on uues variandis
palju võitnud, kuid ometi jääb
elektritulede sätimisele järg-
nenud rahvapeol õigesti hoost
veel üsna tublisti puudu. Siin
peaks olema midagi nagu ühe
tõmbega, suure hooga antut.
Praegune rahvatantsijate ja
pillimeeste etteastumine tundub
aga tükeldatuna. Just finaali
peab sellele elurõõmsale rahvus-
likule teosele panema väärika
punkti.

Leo Normet